

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnes padomes, Latvijas Zinātņu akadēmijas un Latvijas Zinātnieku savienības laikraksts

20 (499)

ISSN 1407-1479

2015. gada 7. decembris

Latvijas Zinātņu akadēmijas Rudens pilnsapulce 2015.gada 26.novembrī

Latvijas Zinātņu akadēmijas jauno locekļu vēlēšanu rezultāti

26. novembrī Latvijas Zinātņu akadēmijas Rudens pilnsapulcē, atbilstoši Latvijas Zinātņu akadēmijas Statūtu 3.2.1. un 3.8.1. punktam, aizklāti balsojot, par Latvijas Zinātņu akadēmijas istenjamiem locekļiem ievēlēti – Andrejs Ērglis, Māra Grudule, Andrejs Krasņikovs, Mārtiņš Rutkis un Kaspars Tārs.

Par Latvijas Zinātņu akadēmijas korespondētājlocekļiem ievēlēti – Ina Alsiņa, Pāvels Arsenjans, Līga Grinberga un Valdis Tēraudkalns.

Par Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju locekļiem ievēlēti – Antonio Bianconi (Itālija), Vladimirs Gusakovs (Baltkrievijas Republika), Valdemars Razums (Lietuvas Republika), Tarmo Soomere (Igaunijas Republika) un Karls Pajusalu (Igaunijas Republika).

Par Latvijas Zinātņu akadēmijas goda locekļiem ievēlēti – Māra Lāce un Gunārs Krollis.

LZA Lielās medaļas saņem akadēmiķi Arvids Barševskis un Andris Šternbergs

J.Brenča foto

Sveicam jubilārus!

1. decembrī – LZA ārzemju locekli Radegastu PAROLEKU
2. decembrī – LZA īsteno locekli Vitautu TAMUŽU
10. decembrī – LZA ārzemju locekli Andrievu EZERGAILI
11. decembrī – LZA korespondētājlocekli Imantu BĒRSONU
11. decembrī – LZA korespondētājlocekli Leonidu NOVICKI
17. decembrī – LZA ārzemju locekli Gertu fon PISTOLKORSU
21. decembrī – LZA korespondētājlocekli Kārli ČERĀNU
27. decembrī – LZA ārzemju locekli Marko KIRMU
28. decembrī – LZA goda locekli Oskaru GERTU
31. decembrī – LZA ārzemju locekli Andreju PLAKANU

Ad multos annos!

Latvijas Zinātņu akadēmija

Rīgas domes apbalvojumi

Atzīmējot Latvijas proklamēšanas gadadienu, 18. novembrī Rīgas dome sveica savu augstāko apbalvojumu laureātus.

“Gada rīdzinieka” balvu saņēma māksliniece, LZA goda locekle Džemma Skulme par ieguldījumu Latvijas mākslas un sabiedriskās dzīves attīstībā un Rīgas atpazīstamības veicināšanu pasaulē.

Rīgas domes un Latvijas Zinātņu akadēmijas balvu saņēma LZA akadēmiķis Rihards Kondratovičs par izcilu selekcionāra darbu, ieguldījumu daiļdārzniecībā un Rīgas atpazīstamības veicināšanu pasaulē.

Rīgas domes Atzinības raksti piešķirti Latvijas Radio korim, Rīgas Stradiņa universitātes rektoram, LZA akadēmiķim profesoram Jānim Gardovskim par daudzpusīgas augstākās izglītības attīstību un sekmīgu ārvalstu studentu piesaisti un Sirds ķirurģijas centra vadītājam LZA goda doktoram profesoram Romanam Lācim par izcilu ieguldījumu medicīnas zinātnes attīstībā un sekmīgu starptautisku sadarbību.

Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidenta Ojāra Spārīša uzruna LZA Rudens pilnsapulces atklāšanā

Augsti godātie akadēmiķi, LZA Lielās medaļas un apbalvojumu laureāti, cienījamie viesi, dāmas un kungļi!

Sodienas pilnsapulce norisinās zināmā draudzīgā šaurībā, kas nav nekas neparasts, jo šajā zālē ir notikušas vairākas LZA pilnsapulces, taču pēc Svētķu zāles augstceltnes amfiteātri svinīgās atklāšanas pagājušā gada septembrī šī tikšanās var atgādināt sarunas ierakumos, kad, saspiežot muguras kopā, cīnījās uztin smēķi, pārrunā frontes jaunumus un iepriecina viens otru ar skarbiem karavīru jokiem.

Un kā nu ne, ja rītdiena mums nesīs Latvijas Izglītības un zinātnes arodbiedrības darbinieku izsludināto streiku, kura motivācijā pirmoreiz atskan ne tikai vēlme konfrontēt nozares ministrijas politiku ar izglītības darbinieku prasību pēc taisnīgas samaksas, bet arī LZA, LZP un pie ministru prezidenta biroja izveidotās Pētniecības un inovāciju stratēģijas padomes (PISP) vārdā izteiktais atgādinājums gan Saeimai, gan valsts izpildvarai ar vairākkārt izteiktajiem brīdinājumiem par katastrofālajām sekām zinātnē, kas iestāsies Zinātniskās darbības likuma nepildīšanas un starptautiski fondēto līdzekļu nepilnīgas apguves dēļ. Streiks notiks un tam ir izteikts mūsu politisks atbalsts, taču pastāv šaubas, vai tas nesīs vēlamo rezultātu. Ar šīm sūrajām prognozēm visos līmeņos gan izpildvaru, gan politikus ir brīdinājis akadēmiķis Ivars Kalviņš un šajās dienās kārtējo reizi savai valdībai atgādinājis arī LZA.

Tā ir tā pati visu mūsu LZA, kura šogad atzīmē Latvijas akadēmiskās zinātnes divsimtgadi, un ar gandarījumu jāsecina, ka jubilejas gadam veltītajā brošūrā plānotie pasākumi ir noritējuši sekmīgi un liecinājuši kā par dabaszinātņu, tā arī par humanitāro un sociālo zinātņu nozaru pētnieciskā darba veicēju entuziasmu un darba kvalitāti. Par *Academia – 200* idejas uzturēšanu un konceptuālā karkasa izveidi mūsu pateicība LZA Senāta priekšsēdētājam akadēmiķim Jānim Stradiņam, bet par inovatīvo pasākumu sekmīgu organizāciju un norisi – paldies ikvienam no jums.

Raiņa un Aspazijas 150. dzimšanas dienas atceres gadā

mūsu darbībai nebūtu svara, ja visa gada griezumā Latvijas sabiedrībai par savas zinātnes izcilību nerunātu darbi. Janvārī notikusī konference “Zinātne, sabiedrība un laikmets” par Kurzemes literatūras un mākslas biedrības zinātniskās un sabiedriskās darbības nozīmi ievadīja šo gadu ar cieņas izrādīšanu akadēmiskās zinātnes sākotnēji un tās sasniegumiem Latvijā. Šis gads ir nesīs pelnītus pagodinājumus izcilām personībām, un, sākot ar desmit 2014. gada labāko zinātnisko sasniegumu godināšanu janvārī, ar L'OREAL stipendiju piešķirumu maijā suminot zinātnieces – sievietes, gūstot gandarījumu no Raiņa un Aspazijas daiļrades pētnieces Gundegas Grīnumas izvirzīšanas Ministru kabineta balvai un šīs balvas piešķiruma, kā arī ar šodien cildināmo LZA Lielās medaļas laureātu – akadēmiķu Arvida Barševska un Andra Šternberga piepulcināšanu izredzēto skaitam, Latvijas zinātnes izcilību uzskaitījums vēl nebūt nav noslēdzams.

Ar lielu starptautisku rezonansi ir aizvadīti pētniecības partneru piesaistei un mūsu pētījumu starptautiskai atzišanai veltītās konferences, tādas kā “Euro-Nano-Forums 2015”, kuras dzinējspēks bija Latvijas Universitāte un Cietvielu fizikas institūts, vasaras beigās sarīkotā “Drug Discovery” un Solomona Hillera simtgadei veltītā farmakoloģijas un dzīvības zinātņu konference, kuras rīkotāju godā pelnīti triumfēja Organiskās sintēzes institūts. Septembra kalendārā papildīja Rīgas Tehniskās universitātes rīkotais Baltijas polimēru simpozījs un humanitārajām zinātnēm tik nozīmīgais Letonikas VI kongress.

Mūsdienās nav noliedzama, nedz arī apturama zinātnisko pētījumu internacionalizācija un globālās sadarbības tīklošana. Kurš noliedz starptautiskas kooperēšanās nozīmi, tas atklāti bremzē zinātnes attīstību. Daudzi bija liecinieki 14. Baltijas valstu intelektuālās sadarbības konferencei Rīgā un Jelgavā šī gada aprīlī, kas apliecināja Baltijas un Skandināvijas zemju zinātnieku kopīgu vēlmi darboties saskaņotā mērķu labad. Par valstiski nozīmīga sadarbības ceļa bruģēšanas sākumu var saukt ar Veselības ministrijas atbalstu maijā notikušās Biomedicīnas centra un Organiskās sintēzes institūta zinātnieku sasnie-

gumu prezentācijas Šveices un pasaules vadošās onkoloģisko slimību ārstēšanas preparātu firmas ROCHE ekspertiem. Bet par uzrunāto partneru reakciju jau mēnesi vēlāk liecināja notikusī ROCHE pārstāvju atbildes vizīte ar izteiktu vēlēšanos sadarbīties kopīgos pētījumos.

Šī gada militāru konfliktu raisītās sociālās kataklīzmas ir paralizējušas Eiropas valstu valdību rīcībspēju un izjaukušas iedzīvotāju uz attīstību vēsto normālo dzīves ritmu. Gan tieši, gan pastarpināti par ģeopolitisko pārmaiņu sekām oktobra sākumā Rīgā un Jelgavā sarīkotajā 27. Baltijas zinātņu vēstures konferencei runāja kā pašmāju, tā arī vieslektori, apcerot zinātnisko biedrību, akadēmiju un akadēmiskās sabiedrības lomu izglītības un zinātnē balstītas sabiedrības veidošanā. Šajā konferencē Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmijas prezidents Felikss Ungers pasniegta Latvijas zinātniekiem balvas un diplomus par ievērojamiem sasniegumiem medicīnas un sociālās vides procesu izziņā. Viņš izvirzīja visu zemju zinātņu akadēmijām kopīgi risināmu uzdevumu, rosinot starptautisku diskusiju par Eiropas nākotni, par tās sociālās, etniskās un garīgās attīstības vektoru. Šajā kontekstā kā paraugu viņš minēja LZA goda locekli Rundāles pils direktoru Imantu Lancmani, kura uz nākotni vērstie Jelgavas vēsturiskās kultūras saglabāšanas centieni ir vislabākais ieguldījums nākotnes Eiropas vērtību krājumā. Tieši tādēļ jau arī mēs šodien godājam Imantu Lancmaņu kungam pasniegsim Eiropas Zinātņu un mākslu akadēmijas balvu un diplomu.

Rudens pilnsapulcē ikreiz ir īpašs notikums LZA vēsturē, jo medaļu un balvu lietus nolīst pār izcilākajiem akadēmiķiem – Daugavpils universitātes rektoru Arvidu Barševski un LU Cietvielu fizikas institūta direktoru Andri Šternbergu. Ar gandarījumu un prieku vēlos paziņot, ka arī šajā gadā Borisa un Ināras Terevu fonds LZA Lielajai medaļai pievieno arī prēmiju un dara to kā isti filantropi, LZA goda mecenāti, kuru tituls Borisam un Inārai Tereviem ar Senāta lēmumu tika piešķirts šī gada pavasarī. Un šodien zālē ir arī Ināra Tereva, tāpēc – aplausi viņai!

Turpinājums – 2.lpp.

Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidenta Ojāra Spāriša uzruna LZA Rudens pilnsapulces atklāšanā

Turpinājums no 1.lpp.

LZA ir kā augošs koks. Tam ir savs piedzimšanas brīdis, un nākamā gada 14. februārī mēs varēsim atzīmēt Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas pirmās kopsapulces septiņdesmitgadi, kura skaitāma no 1946. gada 14. februāra, kad Viļa Lāča parakstītais valdības lēmums bija pulcinājis tā laika akadēmiķus Ministru padomes sēžu zālē. Sekojot liberālās Eiropas rosinājumiem un izdzīvojot savu kvantitatīvo un kvalitatīvo transformāciju, LZA 1992. gadā kļuva par personālo akadēmiju. Lai gan šāds akadēmijas modelis dominē lielā daļā Eiropas valstu, tas ne vienmēr ir pierādījis spēju sekmi administrēt zinātnes procesus un reāli ietekmēt zinātnes politiku. Mūsu akadēmija savas darbības nodrošināšanai saņem valsts budžeta dotāciju, par ko valstij ir tiesības kaut ko arī pieprasīt un sagaidīt, bet nedz Harta, nedz Statūti neparedz konkrētu atbildību par šai institūcijai uzticēto funkciju izpildi, jo tāda galvenajos dokumentos nav iestrādāta.

Šajā vasarā un rudenī vairākas Latvijas augstskolas, to skaitā arī Latvijas Universitāte un Vidzemes Augstskola, ir radījušas stratēģiskās vizijas par attīstības modeli turpmākajiem gadiem. Laikmetīga ir attīstības stratēģija Vidzemes Augstskolai, kura pati būdama neliela reģionāla augstskola, par savām vērtībām pasludina inovācijas, konkurētspēju, zināšanu pārnesi tautsaimniecībā un proaktīvu pieeju visu jautājumu risināšanā. Mūsu Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas vadītāja akadēmiķe Raita Karnīte ir ieguldījusi daudz darba LZA attīstības stratēģijas vadlīniju izstrādē 2015.–2020. gadam, kura ar Senāta locekļu ieteiktajiem papildinājumiem ir pieņemta LZA Senātā kā mērķu uzstādījums un kā instrumentu turpmākai darbībai. Tas ir tagadnes un nākotnes dokuments, jo stratēģija lielā mērā atspoguļo tās funkcijas, ko algotā vai sabiedriskā kārtā zinātnes politikas izstrādāšanā un zinātnes koordinācijā jau šodien veic LZA darbinieki. Paldies visiem stratēģijas autoriem un īpaši Raitai Karnītei par aktīvas un reāliem uzdevumiem izstrādātās sistēmas modeli, kurš, izejoj no šobrīd darāmā, tālu pārsniedz Hartas un Statūtu uzdevumu amplitūdu! Un tas liecina, ka neliels valsts zinātņu akadēmijai kā ar autoritāti un akadēmisku pieredzi bagāta institūcijai ir jāieņem aktīva loma izglītības,

zinātnes un ekonomikas procesos un, lai darbam būtu reāls rezultāts, ir jārikojas proaktīvi.

Kopš 1992. gada zinātnes administrēšanas modeļa maiņas ir pagājuši jau 23 gadi. Kardinali ir mainījušies zinātnes nozaru struktūra, kvantitatīvi ir mainījušies zinātnieku sastāvs, būtiski ir mainījušies likumdošana, gan sabrukusi agrākā, gan atkal atjaunojusies izglītības un zinātnes rīcībā esošā infrastruktūra, ar kuras palīdzību sasniedzami tautsaimniecībai aktuāli mērķi. Tieši šo uzstādījumu vārdā ir uzmanīgi izvērtējama arī LZA atbildība un veikspēja, par kuras trūkumu septembra LZA Senāta sēdē, kad tika apspriesta LZA Darbības stratēģija, savu neticību pauda akadēmiķe Maija Kūle. Vai LZA pietiks veikspējas? Veikspēja, atdeve un darba efektivitāte ir mērāma ar funkciju audita palīdzību, ko LZA Prezidija sēdē pirms pāris nedēļām ieteica LZA Uzraudzības padomes priekšsēdētājs akadēmiķis Juris Krūmiņš. Savas veikspējas analīze un uz tās pamata izdarīti secinājumi ļaus atjaunot smagnējo LZA mehānismu, kura veikspēju, kas atbilstu mūsdienu dinamiskā laikmeta prasībām, apšaubā tie zinātnieki, kas savās augstskolās un institūtos darbojas operatīvi, moderni un globāli. Te jāvaicā vairākiem maniem kolēģiem – vai mūsdienās, kad par reālu precī klūst izglītības palpoju un zinātnes produktu eksports, kad zinātnieku darba reitingu mēra starptautiski atzītos bibliometriskajos rādītājos un patentos, ir pieļaujama izvairīšanās atvērt savas laboratorijas globālai sadarbībai? Vai Zinātņu akadēmijai jāpaliek pasīvai Valsts pētījumu programmu, Eiropas fondu un sadarbības projektu līdzekļu apguvē un nemaz nav jātiecas palielināt budžetu ar aktīvu projektu rakstīšanu, zinātnieku darba grupu, jaunu pētniecības un tehnoloģisko inovāciju pārneses struktūrvienību radīšanu? Pirms nedēļas pie mums viesojās Izraēlas vēstniece Latvijā Lironne Bar-Sadē (*Lironne Bar-Sadeh*), atsaucoties uz savas zemes zinātnes pārneses komercstruktūru veidošanas pieredzi, mudināja to pašu darīt arī mūs. Citādi nav iespējams pastāvēt globālajā pasaulē, un bez inovatīviem idejām un produktiem nav iespējams nedz konkurēt, nedz piesaistīt līdzekļus. Bet vai gan ar rītdienas streiku izglītības un zinātnes darbinieki grib pateikt ko citu? Tikai to, ka ar valsts menedžmenta veikspējas kritumu arī zinātnes finansējums ir katastrofāli krities,

un brīdināt valdību, ka ar šādu valsts attieksmi panākumi ekonomikā nav gaidāmi.

Ko gan citu, ja ne par veikspējas problēmām liecina mūsu šodienas pilnsapulce ierakumu režīmā, jo labi gribētais LZA ēkas amfiteātra apsaimniekošanas mēģinājums pašlaik raustās civilizētisku strīdu konvulsijās, labticīgajam iznomātājam sastopoties ar negodprātīgu valsts īpašuma izmantošanas gadījumu. Bet par to jums atsevišķi ziņos LZA ģenerālsēdētājs akadēmiķis Valdis Kampara kungs. Raksturojot situāciju, varētu Jūs izklaidēt ar skumjām anekdotēm no frontes, bet diezin vai jūs atradīsiet par slavējamu tādu nekustamā īpašuma apsaimniekošanas modeli, ar kādu mēs šovasar pārsteidzām pat daudz pieredzējušo Jāni Vucānu kungu Saeimas komisijā, prezentējot savu attieksmi pret notiekošo: "Cik mums bija labi! 40 gadus skatuve bija aizmūrēta, divas reizes gadā iepūtām zālē siltu gaisu un pasākumi varēja notikt". Ar šādiem priekšstatiem un tādu pašu apsaimniekošanas kultūru diezin vai var runāt par avārijas stāvokli nonākušo apkures sistēmu un telpu sekmīgu iznomāšanu. Tad ir jābūt gataviem saņemt publiskas plūskas, ja kopš 1955. gada līdz mūsu dienām nav notikusi sākotnējā ēkas projekta un reālo plātību salīdzināšana, nomniekam atklājot, ka ires maksa tiek aprēķināta par trim stāviem telpu, bet dabā faktiski tādu telpu nemaz nav un to vietā ir neizbūvēta lifta šahta. Un šādu veikspējas klupienus mums nav mazums.

Kas gandarī? Iepriecina tas, ka LZA ir pamānījusi Latvijas Jauno zinātnieku apvienību un cenšas to iesaistīt savā aprīvē. To Jūs redzat arī šodien, turot rokās jaunāko "Zinātnes Vēstneša" numuru, kuru ir veidojuši jaunie zinātnieki. Paldies Latvijas Zinātnes padomei, ar kuras finansējumu un tīklu inženiera Elmāra Langes praktisku darbu tiek atjaunota LZA mājaslapa, un par tās satura kvalitāti un operatīvāti Jūs jau būsiat pārliecinājušies. Savas pilna apjoma darbības sākumu LZA ēkas 12. stāvā šodien atzīmē Nieru dialīzes centrs, kuru vada nefrologs Māris Pļaviņš, un arī šāds fakts ceļ mūsu pašapziņu. Iepriecina tas, ka Latvijas lielākās augstskolas – LU, RTU, DU, LLU – attīsta savu infrastruktūru un audzē tehnoloģiju pārneses muskuļus, ar kuriem veikt industrijas pasūtījumus un parāli apgūt zinātniskās izpētes projektu administrēšanas pieredzi. Cerības dod BIRTI apvienības

centieni panākt Žana Kloda Junkera apsolīto kredītu piesaisti jaunu tehnoloģisko parku izveidei un šajā procesā iegūt valsts garantētu atbalstu institūtu kredītsaistībām. Gandarī arī visi tie zinātniskā darba ekscelences piemēri, ilustrēti ar izteiksmīgām planšetēm, kas ar akadēmiķu Mārča Auziņa un Andreja Siliņa gādību ir apskatāmas LZA 2. stāva vestibilā.

Atrodoties ierakumos, vislabāk ir izjūtama nepieciešamība iznākt no tiem laukā un iztaisnoties darbam, kas LZA darāms kopā ar jums visiem. Un tā kā Ministru prezidente Laimdota Straujuma ir apņēmusies par valdības prioritātēm 2016. gadā izvirzīt izglītības un zinātnes attīstību, tad, sagaidot LZA 70. gadskārtu, īsti vietā būtu rosināt atgriešanos pie pirmskrīzes prakses par valsts uzņēmumu obligāto pasūtījumu zinātnei, kas kopīgi ar IZM būtu administrējams kā inovatīvu zinātnisko izgudrojumu iepirkums. Kā panākt, lai valsts pētījumu finansējums visu nozaru programmās plūstu bez pārrāvumiem un zaudējumiem, par to ir jādomā kopīgi un tur neaizstājams ir jūsu akadēmiskais rūdijs un pieredze. Lai Dievs mums palīdz!

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS JAUNIEVĒLĒTO LOCEKĻU ĪSAS BIOGRĀFIJAS

ĪSTENIE LOCEKĻI

Māra GRUDULE – dz.01.03.1963., *Dr.philol.* (1997), LZA korespondētājlocekle (2010), Latvijas Universitātes (LU) Humanitāro zinātņu fakultātes (HZF) profesore, Latviešu literatūras vēstures un teorijas katedras vadītāja, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta pētniece.

Zinātnisko pētījumu virzieni: 16.– 18. gs. latviešu literatūras vēsture (pamattēsti, konteksti, oriģināla un tulkojuma salīdzinājums) un 16. un 17. gs. latviešu dzeja (sakari ar Poliju, Zviedriju, vācvalodīgo Eiropu kā tekstu spoguļis), kā arī Baltijas vācu literatūra no 13. gs. līdz mūsdienām.

Publicētie darbi: Vairāk nekā 70 publikāciju. 2010.–2015. gadu zinātniskie pētījumi atspoguļoti 30 zinātniskajos darbos.

Pedagoģiskais darbs: LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latvistikas un baltistikas nodaļas Latviešu literatūras vēstures un teorijas katedras vadītāja un profesore (filoloģe), pētniece (filoloģe) LU Literatūras, mākslas un folkloras institūtā. Lasa LU HZF studentiem tādas lekciju kursus kā A. Čaka daiļrade, neomīzisms 20.gs. literatūrā un reģionālā literatūra.

Atzinības: 2005. gadā saņēmusi "Literatūras Gada balvu 2015" literatūrzinātnē par monogrāfisku pētījumu "Vācbaltiešu literatūra (1890–1939)" (piešķirējs – Latvijas Rakstnieku savienība).

Andrejs ĒRGLIS – dz. 25.12.1964., *Dr.med.* (2006), LZA korespondētājloceklis (2008).

LU profesors, LU Kardioloģijas zinātniskā institūta direktors, Latvijas Kardiologu biedrības prezidents.

Zinātnisko pētījumu virzieni: invazīvā kardioloģija, epidemioloģija, reģeneratīvā medicīna.

Publicētie darbi (2009–2014): kopējais skaits – >150, t.sk. 2 grāmatas,

85 zinātniskie raksti (**H indekss** – 28), 66 tēzes, 10 populārzinātniskie raksti.

Referāti starptautiskās konferencēs – ~ 170 (mutiski ziņojumi).

Pedagoģiskais darbs: 18 doktoranti (3 aizstāvēti). 2 docēti studiju kursi, 1 izstrādāts studiju kurss, 3 izstrādātas studiju programmas, sagatavoti 4 mācību līdzekļi.

Zinātniskie projekti: dalība >20 starptautiskos projektos, 3 Latvijas projektos.

Kvalifikācijas celšana ASV, Austrālijas, Nīderlandes, Itālijas, Vācijas un Francijas slimnīcās.

Organizatoriskais darbs: Baltijas invazīvās kardioloģijas b-bas prezidents, Latvijas Kardiologu b-bas prezidents, 9 starptautisko medicīnas žurnālu redkolēģijas loceklis, recenzents; >10 starptautisku un Latvijas kongresu un konferencu orgkomiteju un zinātnisko padomju loceklis.

Atzinības: Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks, LR MK Goda diploms, LR Veselības ministrijas Atzinības raksts, vairākas LU atzinības. Amerikas Kardiologu koledžas īstenais loceklis, Eiropas Kardiologu b-bas īstenais loceklis, Eiropas perkutānās koronārās intervences asociācijas loceklis.

Andrejs KRASNIKOVS – dz. 27. 07.1956., *Dr.sc.ing.* (1986), LZA korespondētājloceklis (2011), RTU Transporta un mašīnību fakultātes Mehānikas institūta profesors (no 2006.g.), Betona mehānikas laboratorijas vadītājs (no 2000.g.).

Zinātnisko pētījumu virzieni: eksperimentālā un teorētiskā cietvielu mehānika; sabrukšanas un plūsuma mehānika; kompozītu materiālu makromehānika un mikromehānika; polimēri un keramikas; betonu mehānika un fizika; betonu tehnoloģijas; fibrobetoni; kompozītu un betonu ražošanas tehnoloģijas; nano-kompozītu mehānika; matemātiskā modelēšana un skaitliskās metodes, optimizācija.

Publicētie darbi: **H indekss** – 7, kopā: 192, 61 žurnālu raksti starptautiski citējamās žurnālos, 131 konferencu tēzes (*abstracts*) un referātu pilnie teksti (*proceed.*), 27 LR patenti un 1 ārzemju, 3 mācību gr.

Pedagoģiskais darbs: 16 doktorantu darbu vadība (2–Zviedrijā), 21 maģistra darbu vadīšana (2– Dānijā), 28 bakalaura darbu vadīšana, Lekciju kursi – 7, uzaicināts oponent 6 doktora disertācijas ārzemēs.

Zinātniskie projekti: LZP grantu vadība (1992–2008) un līdzdalība (2008–2011); 10 grantu vadība Zviedrijā, 1 Dānijā un 2 ASV (1997–2004); darbs 9 starptautiskos centros UK, Zviedrijā, Dānijā, Spānijā, Polijā, ASV, Somijā (1996–2011); 4 starptautisko projektu vadība, divi 5,6 IP eiropoprojekti.

Tirgus orientētie projekti: 9 tehnoloģiju izstrādes un pārneses projektu vadība, viena LIAA projekta vadība. No 2007.g. līdz 2015.g. projekts piesaistīja (RTU daļa) finansējumu 1,47 milj. eiro.

Organizatoriskais darbs: Latvijas Nacionālās mehānikas komitejas priekšsēdētājs (no 2012.g.), Latvijas Betona sav. valdes loc. (no 2002.g.), Latvijas izgudrotāju biedrības b., Promocijas padomes RTU P-03 vadītājs, Starptautisko zin. konferencu org-

komiteju loc., Ikgadējas Latvijas betona savienības Starpt. zin.-tehniskās konferences organizētājs un dalībnieks (katru gadu no 2000g.). Eiropas 6 IP eksperts, LZS, 7IP "Transport" eiropoprojektu izvērtēšanas starptautiskais zinātniskais eksperts (2008), LZP eksperts (no 1996.g.); ASME, EIROMECH, ECCM, Latvijas materiālzinātnieku savienības un Latvijas betona savienības biedrs.

Starptautiskā sadarbība: 14 zinātniskie centri un universitātes.

Atzinības: LZA Fridriha Candra balvas laureāts (par sasniegumiem mehānikā), 2015.g. Pirmo Latvijas izgudrotāju dienu otrā godalga (2010.g.), Latvijas izgudrotāju dienu viena no galv. balvām. (2012.g.), Starpt. izg. izstāde "Arhimēds" Maskava, Krievija, 2013 (bronzas medaļa). **Izveidots jauns zinātnes virziens Latvijā: augstās stiprības un augstās veikspējas fibrobetona tehnoloģiskā mehānika.**

Mārtiņš RUTKIS – dz. 8. 08. 1957., *Dr.phys.* (1990), LZA korespondētājloceklis (2011), LU Cietvielu fizikas institūta direktora vietnieks zinātniskā darbā, Organisko materiālu laboratorijas vadītājs, vadošais pētnieks.

Zinātnisko pētījumu virzieni: nelineārās optiskās parādības organiskās vielās; polimēru kompozītmateriālu fotonika; organisko vielu struktūra un spektroskopija; materiālu modelēšana izmantojot kvantu ķīmiskās un molekularās mehānikas metodes; Lengmīra–Blodžetas filmu optiskās un elektroniskās īpašības.

Publicētie darbi: **H indekss** – 9, kopā: 208, 62 žurnālu raksti starptautiski citējamās žurnālos, 146 konferencu tēžu izdevumos, 6 PSRS autorapliecības un 2 patenti.

Pedagoģiskais darbs: vadīti 2 promocijas darbi, 3 bakalauru un 5 maģistru darbi, 1 lekciju kurss.

Zinātniskie projekti: Latvijas–Francijas sadarbības "Osmoze" projekts (2006–2007), ERAF 2.1.1.1 projekts (2011–2013), ERAF 2.1.1.3 projekts (VNPC 2012–2015), 2 Latvijas–Lietuvas–Taivānas projekti (2007–2010 un 2013–2015) u.c.

Starptautiskā sadarbība: Center for Physical Sciences and Technology (Lietuva), Kaunas University of Technology (Lietuva), Department of Physical Chemistry, Uppsala University (Zviedrija), KTH Royal Institute of Technology (Zviedrija), Acreo Swedish ICT (Zviedrija), POMA laboratory, University of Angers (Francija); Institute of Atomic and Molecular Science Taipei (Taivāna), Department of Photonics, National Sun Yat-sen University (Taivāna).

Turpinājums – 3.lpp.

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS JAUNIEVĒLĒTO LOCEKĻU ĪSAS BIOGRĀFIJAS

Turpinājums no 2.lpp.

Organizatoriskais darbs: Latvijas Zinātnes padomes Dabaszinātņu un matemātikas ekspertu komisijas un Valsts Zinātniskās kvalifikācijas komisijas loceklis, "Optical Society of America", "American Chemical Society" un "Royal Society of Chemistry" biedrs un "Optics and Photonics Journal" redkolēģijas loceklis. **Sadarbībā ar RTU ķīmiķiem izdevies radīt un izpētīt vairāk nekā 50 oriģinālas struktūras molekulāros materiālus – jauna veida organiskos stiklus, kuri veido dzidras plānas kārtiņas. 2013. gadā LZA šos pētījumus atzīmēja kā Latvijas zinātnes nozīmīgākais sasniegums praktiskajos pielietojumos.**

Kaspars TĀRS – dz. 25.10.1971., *Dr.biol.* (2000), Latvijas Biomedicīnas pētījumu un studiju centra vadošais pētnieks, studiju direktors; LU Bioloģijas fakultātes asociētais profesors, Molekulāras bioloģijas katedras vadītājs. LZA korespondētājloceklis (2010).

Zinātnisko pētījumu virzieni: molekulārā bioloģija, proteīnu rentgenstruktūranāle, molekulārā virusoloģija, proteīnu inženierija, racionālais zaļu dizains.

Publicētie darbi: 50 zinātniski raksti augsta līmeņa starpt. žurnālos (visi raksti Scopus un Pubmed; H indekss – 14, Scopus; H indekss – 18, Google scholar), 3 nodaļas ārzemju monogrāfijās (angļu val.).

Zinātniskie projekti: 9 (t.sk. 6 starpt.) projektu vadītājs (7 – vadītājs) vai dalībnieks.

Pedagoģiskā darbība: 6 promocijas darbu vadītājs (3 aizstāvēti). 9 docēti studiju kursi LU, vadīti 3 maģistra un 5 bakalaura darbi.

Organizatoriskais darbs: Latvijas Bioķīmijas biedrības valdes loceklis.

KORESPONDĒTĀJLOCEKĻI

Ķīmija

Pāvels ARSEJANS – dz. 09.05.1975. *Dr.chem.* (2001), LOSI vadošais pētnieks, Farmakomodulātoru sintēzes grupas vadītājs.

Zinātnisko pētījumu virzieni: jaunu bioloģiski aktīvu vielu izstrāde jaundabīgo audzēju ārstēšanai. Selēnu saturošu savienojumu sintēze, to struktūras un pretvēža aktivitātes sakarību pētījumi ar mērķi pilnveidot zināšanas par šo savienojumu pretvēža darbības mehānismiem. Pētījumu rezultāti devuši iespēju radīt jaunus perspektīvus neorganisko un organisko selēnu saturošu pretvēža aģentus, kuri nomāc jaundabīgo audzēju augšanu vai novērš to veidošanos.

Pedagoģiskais darbs: 3 promocijas darbu līdzvadītājs.

Stażējies Atēnu Universitātē (Grieķija) un Valensijas Politehniskajā universitātē (Spānija).

Publicētie darbi: 193 publikācijas (/Scopus 98 raksti, **Hirša indekss – 161**, 20 patenti, 75 konferenču tēzes)

Zinātniskie projekti: vairāku LZP un ERAF projektu vadītājs vai galvenais izpildītājs.

Organizatoriskā darbība: LZP eksperts, žurnāla "ARKIVOC" recenzents.

Materiālzinātne

Līga GRĪNBERGA – dz. 21.09.1977, *Dr.phys.* (2007), CFI vadošā pētniece (2009), CFI zinātniskā sekretāre (2012).

Zinātnisko pētījumu virzieni: materiālzinātne, cietvielu jonika, kur sākotnējie pētījumi ietvēra gāzu sensoru izveidošanu, elektroniskā deguna datu bāzu veidošanu un ierīču modificēšanu. Pašreiz tiek veikta udeņraža uzglabāšanai piemērotu materiālu un fotokatalītiski aktīvu nanostruktūru udeņraža ieguvei sintēze, fizikālo un ķīmisko īpašību un morfoloģijas pētījumi, kā arī fotonikas materiālu struktūras pētījumi.

Publicētie darbi: **Hirša indekss – 4**, 43 zinātniskie raksti, no kuriem 19 publikācijas SCI žurnālos, 6 publikācijas VINITI citētajos žurnālos; 17 citos recenzētos izdevumos, 1 nodaļa grāmatā un > 60 konferenču tēzes, 30 mutiskie referāti un 1 ielūgtais referāts.

Pedagoģiskais darbs: vadīti 2 bakalaura darbi, MSc lekciju kurss un lekcijas skolēniem, skolēnu konkursa "Saules kauss" un LU CFI Zinātnieku nakts organizatore.

Organizatoriskais darbs: regulāri ir organizējusi dažāda lieluma konferenču Latvijā (FM&NT, ENF, ISSFIT) un projekta ietvaros arī Dānijā. Žurnālu viesredaktore: "Sensors and Actuators", "Ferroelectrics", "IOP Conference series", "Physica Scripta". Stažēšanās ārzemēs – Dānija un Dienvidāfrikā.

Zinātniskie projekti: kopā 20; 10 Latvijas un 10 starptautisko projektu vadītāja un galvenā izpildītāja.

Atzinības: L'ORÉAL Latvijas stipendija "Sievietēm zinātnē" ar UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas un LZA atbalstu (2007).

Teoloģija (relīģiju pētniecība)

Valdis TĒRAUDKALNS – dz.25.06.1964., *Dr.phil.* (2000). Kopš 2002. gada – LU Teoloģijas fakultātes profesors reliģiju un baznīcas vēsturē un vadošais pētnieks, kopš 1996. gada – Latvijas Bībeles biedrības ģenerālsekretārs, kopš 2009. gada – viespasiņiedzējs Rīgas Stradiņa universitātē.

Zinātnisko pētījumu virzieni: reliģiju pētniecība un filozofija. Pēdējos gados kopā ar Denisu Hanovu publicēti darbi arī citā tematikā – autoritārisma kultūra.

Zinātniskie darbi: 50 zinātniskie darbi, tajā skaitā 6 monogrāfijas, 44 publikācijas zinātniskos periodiskos izdevumos (no 2004.gada).

Pedagoģiskais darbs: vadījis 3 promocijas darbus LU Teoloģijas fakultātē un Rēzeknes Augstskolas Izglītības un dizaina fakultātes personības socializācijas pētījumu institūtā.. Izstrādā-

tas un vadītas studiju programmas – otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programma "Reliģijas pedagoģija" (Rēzeknes Augstskola, direktors no 2005.– 2010.g.); Maģistra un doktorantūras programmas vadītājs LU teoloģijas fakultātē no 2010.g. Līdzdalība vasaras skolās un tālākizglītības programmās kopš 2002. gada. 3 mācību līdzekļu sagatavošana kopš 2005. gada.

Organizatoriskā darbība: Koordinēti un vadīti vairāki starptautiski projekti un konferences kopš 2001. gada. Līdzdalība akadēmisku izdevumu redkolēģijās – Latvijas Bībeles biedrības izdevuma "Bībele: raksti, teksts, kultūrvide" redaktors; LU teoloģijas fakultātes zinātniskā rakstu krājuma "Ceļš" atbildīgais redaktors (no 2006.g.); "Rēzeknes Augstskolas Raksti" redkolēģijas loceklis kopš 2007.g.; "Latvijas Universitātes Raksti", sērijas "teoloģija" redkolēģijas loceklis kopš 2008.g.

Lauksaimniecības zinātnes

Ina ALSINA – dz. 26.06.1960., *Dr.biol.* (1993). LLU Augsnes un augu zinātņu institūta profesore.

Zinātniskie pētījumu virzieni: fizioloģiski aktīvu savienojumu ietekme uz augu augšanu un attīstību; dārzena kvalitātes nodrošināšanas fizioloģiskie aspekti.

6 promocijas darbu vadītāja (t.sk. 1 aizstāvēts).

Zinātniskās publikācijas: kopējais skaits – 210 publikācijas, t.sk., 98 zinātniskie raksti (20 indeksēti SCOPUS, 18 indeksēti Web of Science), 8 mācību – metodiskās publikācijas, 12 zinātniski populārās publikācijas. Pētījumu rezultāti prezentēti 74 starptautiskās un 51 vietējās zinātniskās konferencēs.

Zinātniskie projekti: Piedalījies 4 starptautiskos projektos. Piedalījies 7 LZP, IZM u.c. projektos, t.sk., vadījis četrus projektus, 3 projektos bijusi kā izpildītāja.

Pedagoģiskais darbs: Vada studiju kursus: Augu fizioloģija, Augu biotehnoloģija, Lauksaimniecības biotehnoloģija, Augu pavairošana, Augu ekofizioloģija, Agronomiskā biotehnoloģija.

I. Alsiņa vadībā aizstāvēti 19 maģistra darbi, 32 bakalaura darbi, 11 diplomdarbi.

Organizatoriskā darbība: Ziemeļvalstu lauksaimniecības zinātnieku asociācijas (NJF) locekle, Starptautiskā dārkopības organizācijas (*International Society for Horticultural Science – ISHS*) locekle, Latvijas biotehnoloģijas asociācijas valdes locekle, Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijas īstenā locekle (no 2006.g.), Latvijas Zinātnes padomes eksperte, Network on the Knowledge Based Bio-Economy (KBBE-NET) Latvijas pārstāve (no 2008.g. līdz 2013. g.), LLU-70 zinātniskās konferences orgkomitejas sekretāre, Starptautiskās zinātniskās konferences "Academic Agricultural Science in Latvia – 150" zinātniskās konferences orgkomitejas sekretāre (2013.g.).

Atzinības: LR Zemkopības ministrijas medaļa "Par centību" un Atzinības raksts, 2010. g.

Turpinājums sekos

Cicerons – 2015

"Atradēja prieks ir brīnišķīgs!" Džemma Skulme

24. novembrī Latvijas Zinātņu akadēmijā 17. reizi tika pasniegtas sabiedrības atzinības balvas, trāpīgi nosauktas Cicerona vārdā. Kā teica žūrijas komisijas pastāvīgais priekšsēdētājs akadēmiķis Jānis Stradiņš (žūrijas locekļu skaits ir mainīgs un sastāv no iepriekšējo gadu laureātiem), šajā laikā Cicerona balva ir transformējusies no atzinības par darbu politikā, žurnālistikā un reklāmā uz nopelniem sabiedrības labā, sabiedrības vērtībām. To vidū ir kultūra, izglītība un zinātne.

Spožākie šīgada *Cicerona zvaigznāja* pārstāvi ir tautas mīlētā un apbrīnotā māksliniece, Latvijas Zinātņu akadēmijas goda locekle **Džemma Skulme** un Rīgas Tehniskās universitātes rektors, profesors, LZA akadēmiķis **Leonīds Ribickis**. Cicerona Goda nosaukumu ieguva Cēsu pašvaldības vadītājs Jānis Rozenbergs, Latvijas Radio 1 žurnāliste Sandra Kroņa, kuru daudzi radioklausītāji ir iecienījuši no interesantajām un izzinošajām pārraidēm "Zināmais nezīnāmajā", un dažādu konkursu un pasākumu veidotājs mākslas zinātņu doktors Miervaldis Mozers. Viņi visi, katrs savā nozarē, ir radoši cilvēki, kuriem nav svešs Cicerona balvas laureātes Džemmas Skulmes dzīves rezumējums: "Atradēja prieks ir brīnišķīgs!"

"Latvijas kultūras virzīšana pasaulē un būtisks devums valstiskās neatkarības atjaunošanā" – tāds ir pamatojums Džemmas Skulmes apbalvošanai. Gan akadēmiķis Stradiņš savā runā, gan politiķe un mākslas zinātniece Sandra Kalniete videoapsveikumā no Strasbūras un Dainis Iļvāns klātienē uzsvera mākslinieces nelokāmo, iedvesmojošo stāju jau tajos laikos, kad neatkarīgā Latvija bija vien vīzija. Akadēmiķis Stradiņš viņu nosauca par vienu no Latvijas kultūras simboliem. Māksliniece, šķiet, ir pat visatpazīstamākā pasaulē (bijušajā Padomju Savienībā jau nu noteikti) kopš tiem

laikiem, kad mūsu *mākslas eksports* – piedalīšanās starptautiskās izstādēs tikai sākās. Viņas ražīgā, apbrīnojamā mūža augļi šogad, dzīves 90. jubilejas gadā, rezumējās 3,5 kilogramu smagā (pašas mākslinieces vērtējumā), apgādā "Nepuņns" izdotā grāmatā, jau notikušajās un vēl gaidāmajās (Marka Rotko centrā Daugavpilī) izstādēs. Taču labi mākslinieki arī bez Džemmas Skulmes Latvijā ir atrodamī, tas vien vēl nepadara par kultūras simbolu. Vēl ir jābūt viņai piemītošajai sabiedriskās nozīmības komponentei.

Savā runā Džemma Skulme vēlējās kopīgi ar klātesošajiem padalīties pārdomās par glezniecības procesu, kas noteicis viņas dzīvi un iemācījis viņas valodu – veidot vārdus un darboties ar krāsām. "Kas notiek gleznojot? Krāsa ir bieza, šķidra, miksta, cieta, plūstoša. Es jau pigmentu ar pigmentu. Reizēm tie negrib sajaukties, bet es piespiežu tos savienoties, un man rodas prieks par nesavienojamā savienotību. Likums, kas pārņem notikšanas brīdī, kad es piespiežu darīt kaut ko tādu, ko tie nav raduši darīt. It kā neievērojams process, bet meklējumā tas ir atradums. Atradēja prieks ir brīnišķīgs! Jebkur – mākslā, kultūrā, zinātnē. Tie ir tie lieliskie brīži, kas tevi dara laimīgu! Tik grūts process: piedzīvošana, dzīvošana, vājuma brīdis, krustā sišana un augšamcelšanās – tas notiek visu laiku. Izjūta ir brīnišķīga. Tie ir tie brīžiem kad mēs sakām – Dievs ienāca istabā", savu daiļrades ceļu atklāj māksliniece. Savukārt Dainis Iļvāns atceras tos šausmu pilnos mirkļus nomenklatūras darboņu vidū, kad PSRS Augstākās Padomes deputāte vienīgā (!) iedrošinājās balsot "pret", radot bezprecedenta situāciju.

Leonīds Ribickis saņēma Cicerona balvu par konsekventu augstākās tehniskās izglītības un tās tautsaimnieciskās ietekmes stiprināšanu. Akadēmiķis Jānis Stradiņš atgādināja, ka Rīgas Tehniskā universitāte ir vecākā un šobrīd arī lielākā augstskola Latvijā. Sekmīgi

Cicerona balvas laureāti Džemma Skulme un Leonīds Ribickis

J. Brenča foto

attīstās tās komplekss Kīpsalā, kur tiek un jaunā celtas un renovētas esošās ēkas. Arhitektūras un pilsētplānošanas fakultātes ēka pat saņēma prestižu arhitektūras balvu. Šogad sākusī darboties pašiem sava vidusskola, kurā mācās gaišākie, eksakti apdāvinātākie skolēni no visas Latvijas. RTU ir lietišķo izstrādņu citadele, jaunu tehnoloģiju veidotāja – ar biznesa inkubatoru, inovāciju centriem, tehnoloģiju pārnesējiem. Par sekmīgu sadarbību ziedu pušķi Leonīdam Ribickim pasniedza arī cits šī pasākuma gavilnieks – Cēsu mērs Jānis Rozenbergs, kuram ar RTU ir visciešākās attiecības, jo Cēsis atrodas RTU studentu biznesa inkubators.

Pats Leonīds Ribickis savu uzstāšanos bija nosaucis "Rīgas Tehniskās universitātes ilgtspēja un attīstības plāni", iepazīstinot klātesošos ar to, "kā mēs darbojamies". Uz ekrāna bija skatāmas gan vērienīgās pārmaiņas Kīpsalā, gan studentu skaita dinamika, gan piesaistītie ārzemju studenti, gan modernās tehnoloģijas, vārdus sakot, viss, ar ko mums asociējas trīs vārdi – Rīgas Tehniskā universitāte. Ar cildinājumiem nespokojās kolēģi. Par godu savam rektoram uzdziedāja RTU viru koris "Gaudeamus" diriģenta Ivara Cinkus vadībā, turklāt ilggadējais otrais tenors un bijušais kora pre-

zidents Leonīds Ribickis tika aicināts stāties dziedātāju rindā ar Cicerona balvu rokā, lai kopā nodziedātu Valtera Kaminska īpaši šim korim veltīto dziesmu ar Imanta Ziedoņa vārdiem par meiteni baltās zeķēs, kas steidzas uz Dziesmu svētkiem.

Apsveikumus laureātiem bija atsūtījušas premjerministre Laimdota Straujuma un izglītības un zinātnes ministre Māriete Seile.

Cicerona balvai alternatīvo Mērfija balvu par neveiksmīgu komunikāciju ar sabiedrību žūrija šogad bija piešķirusi vadošajam Eiropas Savienības institūcijām par bēgļu krīzes savlaicīgu nenovērtēšanu un neprasmi skaidrot to sabiedrībai.

Laureāti tradicionāli tika aicināti no kausa izvilkt kādu Cicerona vai Mērfija sentenci. Džemmai Skulmei tika populārais amerikāņu inženieris Mērfijs, zobgalīgo Mērfija likuma autors: "Nekas nav neiespējams tam, kam nekā nav jādara", uz ko māksliniece teica: "Visiem ir jādara! No rīta līdz vakaram." Savukārt Leonīds Ribickis tika aplaimots ar Cicerona teicienu: "Laime ir akla". "Nekad neko neesmu laimējis, visu sasniedzis tikai ar darbu", Ciceronam oponēja viņa balvas laureāts. No tā varam secināt, ka šajā dzīvē viss ir relatīvs.

Z. Kipere

Solomona Hillera balva Dr.chem. Gintam Šmitam

AS "Olainfarm" sadarbībā ar LZA un "Rīgas Tehniskās universitātes Attīstības fondu" nodibināto Solomona Hillera balvu piešķir jauniešiem ķīmijas doktoriem ikgadējā konkursā par labāko pēdējos piecos gados aizstāvēto promocijas darbu organiskajā ķīmijā. 2015. gada balva septiņu darbu konkursā piešķirta Dr. chem. Gintam Šmitam (Latvijas Organiskās sintēzes institūts, LOSI) par promocijas darbu *Airlenda-Klaizena pārgrupēšanās reakcijas pielietojumi dabasvielu totālajās sintēzēs*.

Darba zinātniskais vadītājs Dr. chem. Ronalds Zemribo (LOSI) stāsta par šo pētījumu: dabasvielu totālā sintēze ir organiskās ķīmijas virziens, kas vērsts uz sarežģītu, no floras un faunas izolētu, organisku vielu sintēzi no vienkāršām un pieejamām izejvielām. Par modernās dabasvielu totālās sintēzes pirmsākumu uzskata R.B. Vudvorda (Woodward) hinina sintēzi 1944. gadā. Turpmākajos gados R.B. Vudvords ar līdzstrādniekiem veica dabasvielu holesterīna, kortizona, strihnīna, lizergīnskābes, hlorofila un vitamīna B₁₂ totālo sintēzi, par ko saņēma Nobela prēmiju ķīmijā 1965. gadā. Par mūža ieguldījumu totālajā sintēzē Nobela prēmiju ķīmijā 1990. gadā ieguva arī E.J. Korijis (Corey), kurš veica longifolēna, ginkgolīda un prostaglandīnu totālās sintēzes, kā arī radīja "retrosintētiskās analīzes" konceptu.

Totālās sintēzes sekmīgai veikšanai ir jārealizē sintēzes ceļš, kas ir desmitiem stadiju garš un nereti prasa izgudrot arī jaunas ķīmiskas reakcijas un metodes. Jāatzīmē, ka vairums dabasvielu ir *hīrālas*, t.i., tās satur vienu vai vairākus asimetriskos oglekļa atomus. Lai iegūtu isto stereozīmē, totālajai sintēzei ir jābūt *stereoselektīvai*, kas šo uzdevumu ievērojami sarežģī.

Tā kā dabasvielām piemīt plašs bioloģiskās aktivitātes spektrs, totālai sintēzei ir svarīga nozīme farmaceutiskajā un medicīniskajā ķīmijā. Pirmkārt, totālā sintēze apstiprina dabasvielas struktūru. Otrkārt, dabasvielas augos vai dzīvniekos bieži vien ir sastopamas ārkārtīgi mazos daudzumos, nereti no tonnas augu ekstrakta izdodas izdalīt vien dažus miligramus dabasvielas. Totālā sintēze ļauj iegūt dabasvielas lielākos daudzumos turpmākiem pētījumiem un eventuāli arī tās rūpnieciski ražot. Treškārt, izstrādātais sintēzes ceļš ļauj sintezēt dabasvielu sintētiskos analogus, ar mērķi radīt savienojumu kas ir bioloģiski vēl aktīvāks, vai ar labāku farmakoloģisko profilu, kā pati dabasviela.

Lai arī pasaulē plaši pazīstama, Latvijā totālā sintēze ir mazattīstīta organiskās ķīmijas virziens. Šī gada Solomona Hillera balvas laureāts Dr. chem. Gints Šmits zinātnisko darbu dabasvielu totālajā sintēzē uzsāka studējot maģistratūrā un turpināja promocijas darbu izstrādes laikā, veicot septiņu dabasvielu: limazepīna E, protrakarcīna, barmumicīna, limazepīna A, limazepīna C, deoksipumilīotoksīna un bozeogazepīna totālās sintēzes. Šīs sintēzes ir stereoselektīvas, ko nodrošina jaunas, autora paša izstrādātas, metodes pielietošana dubultsaišu ģeometrijas kontrolei. Minētās dabasvielas ir izolētas no mikroorganismiem un pieder pie pirolbezdiazepīnu klases pretvēža antibiotikām. Sadarbībā ar farmakologiem pašreiz tiek pētīta to bioloģiskā aktivitāte.

Jaunie medicīnas līderi tiekas Berlīnē

Pateicoties Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) atbalstam, man bija brīnišķīga iespēja piedalīties līderības attīstības programmā – *Young Physician Leaders (YPL)*, kuru organizē *Inter Academy Medical Panel (IAMP)*. Šī bija jau piektā reize, kad tika organizēta šāda tipa programma, kuras mērķis ir mācīt un attīstīt līderības prasmes jauniešiem medicīnas profesionāļiem no visas pasaules.

Šī programma tika organizēta kā atsevišķs praktiskās apmācības kurss, kurš norisinājās paralēli Pasaules Veselības samitam Berlīnē. Kurša ilgums bija četras dienas, kas varbūt nav daudz, toties tās bija ļoti intensīvas, interaktīvas un noderīgas informācijas pārbaudes.

Pirmajā dienā mums visi, 19 jaunie ārsti, bija iespēja apmeklēt vienu no lielākajiem un ietekmīgākajiem Vācijas biomedicīnas pētījumu centriem – *Max Delbrück Center (MDC)*, kura reputācija sniedzas arī tālu aiz Eiropas robežām. Bija iespēja ne tikai apskatīt pašu centru, bet arī tikties ar vairāku laboratoriju vadītājiem un iepazīties ar viņu darbu. Tālāk apmeklējām kompānijas *Bayer* galveno mītni un iepazīnāmies ar vairākiem jauniešiem zinātniekiem, kas strādā šī milzīgā koncerna paspārnē un neskatoties uz *Bayer* korporatīvajām interesēm spēj saglabāt relatīvu neatkarību savos pētījumos. Patiesi iespaidīgs bija *Bayer start-up* kompāniju inkubatora apmeklējums, kurā darbojas vairākas mazas kompānijas, kas nodarbojas ar pētījumiem veselības IT jomā. Dienas noslēgumā bija ļoti rosinošā diskusija starp jauniešiem zinātniekiem no *Bayer* un *YPL* daibniekiem.

Otrā diena pagāja attīstot līderības prasmes apbrīnojama cilvēka – *Jo Ivey Boufford* no Ņujorkas Medicīnas akadēmijas vadībā. Grūti iedomāties cilvēku ar lielāku pieredzi šajā jomā, kas spētu sniegt ne tikai teorētisku ieskatu šajā jautājumā, bet arī dalīties ar apbrīnojamiem piemēriem no savas personīgās pieredzes. Spriežot pēc tā, ka viņa bija vadījusi visas Ņujorkas sabiedriskās slimnīcas vairāk kā 10 gadus un strādājusi prezidenta Klintonas administrācijā, viņas pieredze ir neapšaubāma.

Trešajā dienā sekoja pārsteigums, kuram neviens no mums, jauniešiem ārstiem, nebija tā isti gatavs – tika paziņots, ka mums jāsadalās grupās un jāsatgato uzstāšanās Pasaules Veselības samitam uz nākamā dienu. Tā bija īstena līderības pārbaude pastiprināta stresa apstākļos. Taču mēs ar to tikām galā un spīdoši uzstājāmies samītā ar tēmu, kas galvenokārt skāra hierarhiju medicīnas apmācībā un to, ko mēs vēlētos mainīt apmācības procesā.

Ceturtajā dienā notika pati uzstāšanās Pasaules veselības samītā, kurā, protams,

nerunājām mēs visi, bet atsevišķi izvirzīti grupu pārstāvji. Man arī bija šī iespēja uzstāties un jāsaka, ka tā bija vienreizēja un atmiņā paliekoša pieredze.

Šos kursus kopumā vērtēju kā ļoti veiksmīgus un varu tos no visas sirds ieteikt ikkatram ārstam, kuram nākas vai var nākties uzņemties vadītāja lomu ikdienā. Šie kursi man pavēra skatu uz vairākiem aspektiem mediķa profesionālajā karjerā, par kuriem ikdienā kā aizņemts kliniķis es nemaz nedomāju. Ar to domāju ne tikai dziļāku izpratni par savstarpējām vadītāja-padotā attiecībām, bet pat vairāk par veselības politikas un veselības organizēšanas jautājumiem kā tādiem. Šie jautājumi ir būtiski jebkura ārsta karjerai, taču diemžēl universitātes apmācības laikā tiek skarti pavisam minimāli vai biežāk pat nemaz. Tieši tādēļ ir radīta šī programma, lai palīdzētu jauniešiem līderiem medicīnā labāk izprast vadīšanas un veselības politikas veidošanas jautājumus un mudinātu iesaistīties tajos. No personīgās pieredzes varu ieteikt dalību šajā programmā jebkuram enerģiskam un spējīgam kolēģim, kuru interesē kas nedaudz vairāk kā tikai ikdienas klīniskais darbs.

Dr.med. Mārtiņš Kalējs,

Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas
Kardioloģijas centrs

Dr.med. Mārtiņš Kalējs pēc uzstāšanās Pasaules Veselības samītā

Aizstāvēšana

2016. gada 15. janvārī plkst. 10.00 Ekonomikas nozares Agrārās ekonomikas un Reģionālās ekonomikas apakšnozaru promocijas padomes atklātā sēdē Jelgavā, Svētes ielā 18, 212. auditorijā

AIJA SANNIKOVA

aizstāvēs promocijas darbu **"Mūžizglītības ekonomiskie aspekti Latvijas reģionos"**.

Oficiālie recenzenti: profesore Dr.oec. Ingrida Jakušonoka (LLU); vadošā pētniece Dr.oec. Vera Boroņenko (DU); profesore Dr. Astrida Miceikiene (*Aleksandras Stulginskis University*, Lietuva).

Ar promocijas darbu var iepazīties LLU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielā iela 2 un internetā http://lufb.llu.lv/promoc_darbi.html.

2016.gada 19.janvārī plkst. 15.00 Latvijas Sporta pedagogijas akadēmijas (LSPA) Sporta zinātnes promocijas padomes atklātā sēdē Rīgā, Brīvības gatvē 333, 205.auditorijā

HELĒNA VECENĀNE

aizstāvēs promocijas darbu **"Studentu veselīga dzīvesveida izpratnes un paradumu veidošanās mijasakarības"**.

Promocijas padomes noteiktie recenzenti : *Krzysztof Marek Piech*, Ph.D. asoc.prof. (Fiziskās izglītības *Josef Pilsudski* universitāte Varšavā, fakultāte Biala Podlaskā, Polija); Ausma Špona, *Dr.habil. paed.*, profesore (RPIVA); Žermēna Vazne, *Dr.paed.*, asoc.profesore (LSPA).

Ar promocijas darbu var iepazīties LSPA bibliotēkā un LSPA mājaslapā www.lspa.lv.

2015.gada 30.septembrī Biznesa augstskolā Turība savu promocijas darbu tiesību zinātņu doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēja **TATJANA JURKEVIČA** un viņai tika piešķirts doktora zinātniskais grāds juridiskajā zinātnē. Balsojuma rezultāts: par – 7 balsis, pret 0 balsis.

2015. gada 30.septembrī Biznesa augstskolā Turība savu promocijas darbu tiesību zinātņu doktora zinātniskā grāda iegūšanai

aizstāvēja **ELĪNA STANKEVIČA**. Ar Promocijas padomes Juridiskajā zinātnē lēmumu tika nolemts piešķirt Elīnai Stankevičai doktora zinātnisko grādu juridiskajā zinātnē. Balsojuma rezultāts: par – 7 balsis, pret 0 balsis.

LU Ķīmijas zinātņu nozares promocijas padome 2015. gada 22. oktobra sēdē piešķīra ķīmijas doktora zinātnisko grādu (*Dr.chem.*) ķīmijas nozares fizikālās ķīmijas apakšnozarē **ANTONAM PODJAVAM**. Balsošanas rezultāti: par – 7 balsis, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

LU Ķīmijas zinātņu nozares promocijas padome 2015. gada 29. oktobra sēdē piešķīra ķīmijas doktora zinātnisko grādu (*Dr.chem.*) ķīmijas nozares organiskās ķīmijas apakšnozarē **ELĪNAI PRIEDEI**. Balsošanas rezultāti: par – 7 balsis, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

LU Ķīmijas zinātņu nozares promocijas padome 2015. gada 29. oktobra sēdē piešķīra ķīmijas doktora zinātnisko grādu (*Dr.chem.*) ķīmijas nozares organiskās ķīmijas apakšnozarē **ILONAI DOMRAČEVAI**. Balsošanas rezultāti: par – 7 balsis, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

Rīgas Stradiņa universitātes Medicīnas promocijas padome 2015.gada 2.novembra atklātā sēdē piešķīra LR medicīnas doktora zinātnisko grādu specialitātē – psihoterapija **ARTŪRAM UTINĀNAM**. Balsošanas rezultāti: par –7, pret – 0, nederīgu biļetenu nav.

Rīgas Stradiņa universitātes Medicīnas promocijas padome 2015.gada 9.novembra atklātā sēdē piešķīra LR medicīnas doktora zinātnisko grādu specialitātē – zobu protezēšana **BAIBAI SPRINĢEI**. Balsošanas rezultāti: par –10, pret – 0, nederīgu biļetenu nav.

Latvijas Universitātes Ekonomikas promocijas padome 2015. gada 10. novembrī atklātā sēdē piešķīra ekonomikas doktora (*Dr. oec.*) zinātnisko grādu ekonomikas nozarē, apakšnozarē – Finansēs un kredīts **ĢIRTAM BRASLINAM**. Balsošanas rezultāti: piešķirt 8, nepiešķirt –, nederīgi biļeteni nav.

Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas Promocijas padome 2015. gada 12. novembrī atklātā sēdē piešķīra doktora zinātnisko grādu mākslas zinātnes apakšnozarē **TERĒZEI ZIBERTEI-IJABAI**. Balsošanas rezultāti: par – 6, pret – nav, nederīgi biļeteni – 0.

2015.gada 13.novembrī LU Datorzinātnes nozares promocijas padome atklātā sēdē piešķīra **ILZEI MURĀNEI** datorzinātņu doktora (*Dr.sc.comp.*) zinātnisko grādu apakšnozarē *Programmēšanas valodas un sistēmas*. Balsošanas rezultāti: piešķirt – 7, nepiešķirt – 3, nederīgs biļetens – 1.

Latvijas Universitātes Juridiskās zinātnes nozares krimināltiesību, kriminālistikas un operatīvās darbības teorijas apakšnozaru promocijas padome 2015.gada 17. novembra atklātā sēdē piešķīra tiesību doktora zinātnisko grādu juridiskās zinātnes krimināltiesību apakšnozarē **RIHARDAM POĻAKAM**. Balsošanas rezultāti: par – 9, pret – 0, nederīgi biļeteni – 0.

Liepājas Universitātes valodniecības zinātņu nozares promocijas padome 2015. gada 20. novembrī piešķīra **EGITAI PROVEJAI** filoloģijas doktora (*Dr.philol.*) zinātnisko grādu valodniecības nozares salīdzināmās un sastatāmās valodniecības apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 6, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

Rīgas Stradiņa universitātes Medicīnas promocijas padome 2015.gada 25.novembra atklātā sēdē piešķīra LR medicīnas doktora zinātnisko grādu specialitātē – traumatoloģija un ortopēdija **ANDRIM VIKMANIM**. Balsošanas rezultāti: par –7, pret – 0, nederīgu biļetenu nav.

Daugavpils Universitātes Bioloģijas promocijas padomes atklātā sēdē 2015. gada 25.novembrī **VALĒRIJA SURAKA** aizstāvēja promocijas darbu un viņai tika piešķirts bioloģijas nozares doktora zinātniskais grāds (*Dr.biol.*) ekoloģijas apakšnozarē. Balsošanas rezultāti: par – 6, pret – nav, nederīgu biļetenu nav.

Redaktore Zaiga Kipere.

"Zinātnes Vēstnesis".

Laikraksts iznāk kopš 1989. gada.

Reģistrācijas apliecība nr. 75.

Izdevējs: Latvijas Zinātnieku savienība.

"Science Bulletin" Association of Latvian Scientists.

"Zinātnes Vēstnesis" redakcijas padome:

akadēmiķis Juris Ekmanis (vadītājs), akadēmiķis Jānis Bērziņš,

LZA kor.loc. Jānis Kristapsons, akadēmiķis Ēvalds Mugurēvičs,

akadēmiķe Baiba Rivža, LZA kor. loc. Pēteris Trapencieris.

Redakcija: Rīgā, Akadēmijas laukumā 1.

Tālr. 67212706, 67225361, fakss 67821153.

E pasts: alma@lza.lv, lza@lza.lv

<http://www.lza.lv>

Indekss 77165.

Iespiests

SIA Zemgus LB